

STANDARD KONTRAKTSVILKÅR FOR OSLO KOMMUNES ANSKAFFELSER AV VARER, TJENESTER OG BYGG OG ANLEGG

Sammendrag:

Oslo kommune har vedtatt standardkontrakter for anskaffelser av varer, utvalgte tjenesteområder og bygg og anlegg. Ved anskaffelser over kr 500 000 eks. mva. er det obligatorisk for kommunens virksomheter å benytte en av de vedtatte standardkontraktene dersom en av kontraktens bestemmelser dekker det aktuelle anskaffelsesområdet. Kommunen har også vedtatt ulike typer spesielle standard kontraktsvilkår, som skal benyttes i relevante vare-, tjeneste- og bygg og anleggskontrakter. Disse omfatter bestemmelser som skal motvirke skatteunndragelser, misbruk av arbeidskraft og brudd på grunnleggende menneskerettigheter og ILOs kjernekonvensjoner i kommunens leverandørkjeder. Det er også vedtatt bestemmelser som skal sikre bruk av lærlinger ved utførelse av arbeid på fagområder med behov for læreplasser.

Det er et kontinuerlig arbeid å utvikle kommunens standardkontrakter og -vilkår i tråd med ny kunnskap og nye behov i ulike bransjer og samfunnet for øvrig. Det har blitt foretatt flere endringer i Oslo kommunes standard kontraktsvilkår de senere årene, blant annet for å bekjempe arbeidslivskriminalitet, sosial dumping og utnyttelse av arbeidskraft i risikoutsatte bransjer.

Det er to hovedformål med nærværende byrådssak. Det ene er å samle ulike byråds- og byrådens saker vedrørende gjeldende standardkontrakter og standard kontraktsvilkår for anskaffelser av varer, utvalgte tjenesteområder og bygg og anlegg i én sak. Det andre er å vedta nye standard kontraktsvilkår i kommunens vare-, tjeneste- og bygge- og anleggskontrakter, som ledd i kommunens kontinuerlige arbeid for å være i front i kampen for et seriøst og anstendig arbeidsliv.

Gjeldende standard kontraktsvilkår for Oslo kommunes anskaffelser av varer vedtas i nærværende sak videreført med noen ytterligere presiseringer i sosiale krav og noe utvidet bruk av disse for å ivareta grunnleggende menneskerettigheter og ILOs kjernekonvensjoner i kommunens leverandørkjeder på risikoutsatte områder.

Saksfremstilling:

1. Innledning

Oslo kommune har vedtatt standardkontrakter for anskaffelser av varer, utvalgte tjenesteområder og bygg og anlegg. Ved anskaffelser over kr 500 000 er det obligatorisk for kommunens virksomheter å benytte en av de vedtatte standardkontraktene dersom en av kontraktene dekker det aktuelle anskaffelsesområdet. Kommunen har utviklet og vedtatt egne standardkontrakter for kjøp av henholdsvis varer og håndverkertjenester, og har vedtatt å bruke henholdsvis statens standardavtaler for it- og konsulenttjenester og utvalgte Norsk Standard (NS)-avtaler innen bygg og anlegg der disse dekker det aktuelle anskaffelsesområdet. Kommunen har ingen generell standardkontrakt for alle tjenester, da

ulike typer tjenester i stor grad varierer innholdsmessig og kontraktsvilkårene derfor må tilpasses de respektive tjenesteområdene.

Kommunen har også vedtatt ulike typer spesielle standard kontraktsvilkår (dvs. enkeltbestemmelser), som skal benyttes i relevante standardkontrakter for vare-, tjeneste- og bygg og anleggsarbeider. Enkeltbestemmelsene skal blant annet motvirke skatteunndragelser, misbruk av arbeidskraft og brudd på grunnleggende menneskerettigheter og ILOs kjernekonvensjoner i kommunens leverandørkjeder. Noen av bestemmelsene skal brukes i kommunens kontrakter uavhengig av om det benyttes standardkontrakt. Det er blant annet vedtatt bestemmelser som skal sikre bruk av lærlinger ved utførelse av arbeid på fagområder med behov for læreplasser.

Utstrakt bruk av henholdsvis underleverandører og midlertidig ansatte og innleide gir utfordringer i bygg og anleggs- og risikoutsatte tjenestebransjer. Uoversiktlige leverandørkjeder og stor bruk av arbeidskraft uten fast ansettelse gjør det vanskelig å stille krav om og kontrollere at leverandørene oppfyller sine forpliktelser overfor arbeidere og offentlige myndigheter, blant annet når det gjelder forsvarlige arbeidsforhold, akseptabel lønn og betaling av skatter og avgifter. Ett av kommunens tiltak for å møte ovennevnte utfordringer, vil være å begrense adgangen til å benytte underleverandører ved utførelse av oppdrag for kommunen. Et annet vil være å stille krav til at utførelse av arbeidet i all hovedsak skjer ved bruk av fast ansatte arbeidere. Ytterligere tiltak vil være krav om at når det benyttes innleid arbeidskraft/arbeidskraft fra bemanningsforetak, skal dette være forhåndsgodkjent av oppdragsgiver - og det skal dokumenteres at innleid arbeidskraft har arbeidskontrakt som sikrer tarifflønn mellom oppdrag.

Andre vilkår for å motvirke arbeidslivskriminalitet og sosial dumping i kommunens leverandørkjeder til tjeneste- og bygg og anleggskontrakter, omfatter krav til at utbetaling av lønn skjer til den enkelte arbeiders bankkonto, forbud mot kontant betaling i forbindelse med kontraktsarbeidet, dokumentert yrkesskadeforsikring for alle arbeidere og strenge krav til bruk av faglærte og lærlinger.

Det er et kontinuerlig arbeid å utvikle kommunens standardkontrakter og -vilkår i tråd med ny kunnskap og nye behov i ulike bransjer og samfunnet for øvrig. Det har blitt foretatt flere endringer i standard kontraktsvilkår de senere årene for å bekjempe arbeidslivskriminalitet, sosial dumping og utnyttelse av arbeidskraft i risikoutsatte bransjer.

Hovedformålet med nærværende byrådssak er todelt:

1. Gjeldende standard kontraktsvilkår for anskaffelser av varer, utvalgte tjenester og bygg og anlegg er vedtatt gjennom ulike byrådssaker og byrådets saker, samt omtalt i flere rundskriv. I nærværende sak prøver man i størst mulig grad å samle gjeldende standardkontrakter og standard kontraktsvilkår i én sak. Samtidig oppheves vedtakene i tidligere byråds- og byrådets saker som regulerer samme forhold.
2. Oslo kommune skal være i front i kampen for et seriøst og anstendig arbeidsliv, og skal kontinuerlig arbeide for å motvirke og bekjempe arbeidslivskriminalitet, sosial dumping og utnyttelse av arbeidskraft i sine leverandørkjeder. Kommunens tiltak skal legge til rette for rettferdig konkurranse mellom seriøse leverandører, som er kvalitetsbevisste og tar samfunnsansvar på alvor. Som ledd i kampen for et mer seriøst og anstendig arbeidsliv, vedtas i nærværende sak flere nye standard kontraktsvilkår for vare-, bygg- og anleggs- og tjenstekontrakter over kr 500 000. I tillegg vedtas det ytterligere bestemmelser som skal gjelde for alle kommunens tjeneste- og bygg og anleggskontrakter, uavhengig av verdi og bransje.

2. *Samling av gjeldende standardkontrakter og standard kontraktsvilkår*

Gjeldende standardkontrakter og standard kontraktsvilkår for anskaffelser av varer, utvalgte tjenestoområder og bygg og anlegg er vedtatt gjennom ulike byrådssaker og byrådets saker. Det er et ønske i størst mulig grad å samle reguleringen av gjeldende standardkontrakter og standard kontraktsvilkår i nærværende sak. Bestemmelser som er innført gjennom byrådssak 1051/10, byrådssak 1009/12, byrådssak 1093/12, byrådets sak 3/2012, byrådets sak 4/2014, byrådets sak 6/2014 og byrådets sak 11/2015, videreføres i stor grad – uendret, med justeringer eller med skjerpede bestemmelser - i nærværende byrådssak. Samtidig vil vedtakene i ovennevnte byråds- og byrådets saker bli opphevet. Formålet med dette er å lette oversikten over gjeldende standardkontrakter og standard kontraktsvilkår. I det følgende redegjøres det for hovedinnholdet i de bestemmelsene som oppheves og vedtas på nytt – uendret, med justeringer eller med skjerpede bestemmelser- i nærværende sak.

Byrådssak 1051/10 Standardkontrakter for anskaffelse av varer, tjenester, bygg og anlegg

I byrådssak 1051/10 vedtok byrådet en større revidering av kommunens daggjeldende standardkontrakter for anskaffelse av varer, utvalgte tjenestoområder og bygg og anlegg. Kommunens standardkontrakter ble gjort obligatorisk for alle virksomheter som tilhører Oslo kommune som rettssubjekt ved anskaffelser over kr 500 000. Kommunens egenutviklede standardkontrakter for kjøp av varer og håndverkertjenester ble revidert, og kommunens standardkontrakt for kjøp av konsulenttjenester ble erstattet med statens standardavtaler for henholdsvis konsulentoppdrag og konsulentbistand. Det ble innført en plikt til å benytte statens standardavtaler for it-anskaffelser der disse kunne anvendes, i motsetning til tidligere hvor de kun ble anbefalt brukt. For øvrig ble det fattet vedtak om å benytte statens standardavtaler og utvalgte Norsk Standard (NS)-kontrakter der disse dekker det aktuelle anskaffelsesområdet.

Revideringen ble foretatt for å imøtekomme ulike bransjers anmodning om mer balanserte kontraktsvilkår. Dette gjaldt særlig erstatnings- og dagmulktbestemmelsene. Revideringen ble imidlertid også foretatt på bakgrunn av et ønske om i større grad å benytte statens standardavtaler og Norsk Standard (NS)- kontrakter som standardkontrakter, der disse anses anvendelige. Det ble ansett som fordelaktig - både for det offentlige og næringslivet - at offentlige oppdragsgivere i størst mulig grad benytter likelydende kontraktsvilkår, som er kjent i leverandørmarkedet.

I saken fremgår det at der kommunens virksomheter i konkrete tilfeller mener det er påkrevd å gjøre unntak fra vedtatte standardkontrakter, må dette godkjennes av virksomhetens overordnede byrådsavdeling. Det vedtas en lignende delegasjon i nærværende sak, men i nærværende sak gjelder delegasjonen også avvik fra vedtatte standard kontraktsvilkår som gjelder uavhengig av om det skal benyttes standardkontrakt. Unntaksbestemmelsen er ment å være en sikkerhetsventil for helt spesielle tilfeller.

I byrådssak 1051/10 delegerer byrådet til byråden for finans fullmakt til å foreta de endringer av standard kontraktsvilkårene som anses nødvendige for å ivareta de til enhver tid gjeldende lover, forskrifter og overordnede kommunale vedtak, samt mindre endringer av ikke-prinsipiell karakter. Det foretas en tilsvarende delegasjon i nærværende sak.

I etterkant av byrådssak 1051/10 har det vært vedtatt flere saker om endring i bruk av standardkontrakter.

Når nærværende sak vedtas, oppheves vedtakene i byrådssak 1051/10.

Byrådssak 1009/12 Standardkontrakter for anskaffelse av varer, tjenester, bygg og anlegg – innføring av NS 8406 som kommunens standardkontrakt

I denne saken ble NS 8406 Forenklet norsk bygge- og anleggskontrakt og tilhørende kontraktsformular innført som alternativ standardkontrakt til NS 8405 Norsk bygge- og anleggskontrakt.

NS 8405 er best egnet ved kontraktsforhold der prosjektets omfang eller organisering gjør det viktig for byggherren å ha streng kontroll med alle endringer som kan påvirke fremdrift og/eller pris. NS 8405 er også best egnet der det kreves stor grad av samordning fordi det skal være flere aktører på byggeplassen samtidig. NS 8406 egner seg for prosjekter hvor det ikke er like stort behov for styring av fremdrift og endringer som det NS 8405 legger opp til. NS 8406 er lettere å følge opp for byggherren, og ved enklere anleggsarbeider kan denne standarden være tilstrekkelig.

NS 8406 egner seg ikke som et hovedalternativ, og bør kun benyttes i spesielle tilfeller. Det vil være opp til den enkelte virksomhet å vurdere om det er NS 8405 eller NS 8406 som er mest hensiktsmessig å benytte for den enkelte anskaffelsen. Valg av kontrakt må imidlertid redegjøres for i kontraktsstrategien som utarbeides for den enkelte anskaffelse.

Beslutningen i byrådssak 1009/12 om innføringen av NS 8406 som alternativ standardkontrakt videreføres i nærværende sak og vedtaket i byrådssak 1009/12 oppheves.

Byrådssak 1093/12 Innføring av NS 8407 som Oslo kommunes standardkontrakt for totalentrepriser

I denne saken ble NS 8407, Alminnelige kontraktsbestemmelser for totalentrepriser, med tilhørende kontraktsformular, innført som ny standardkontrakt for Oslo kommune. Denne standardkontrakten erstattet NS 3431. Det karakteristiske ved totalentrepriser er at entreprenøren er ansvarlig for både prosjektering og utførelse av oppdrag.

Beslutningene i byrådssak 1093/12 vedrørende innføring av NS 8407 som standardkontrakt videreføres i nærværende sak og vedtakene i byrådssak 1093/12 oppheves.

Gjeldende standardkontrakter

Følgende standardkontrakter er i dag vedtatt for Oslo kommunes anskaffelser av varer, utvalgte tjenesteområder og bygg og anlegg:

- Standard kontraktsvilkår for Oslo kommunes kjøp av varer og tilhørende kontraktsformular
- Standard kontraktsvilkår for Oslo kommunes kjøp av håndverkertjenester og tilhørende kontraktsformular
- Statens standardkontrakt for konsulentoppdrag (selvstendig ansvar for en ferdig leveranse/oppdrag)
- Statens standardkontrakter for konsulentbistand (bistand uten ansvar for ferdig leveranse/sluttprodukt) - SSA-B og SSA-B enkel
- Statens standardkontrakter for IT-anskaffelser. (Den av Statens standardavtaler for IT-anskaffelser som er mest anvendelig skal benyttes.)
- Norsk Standard (NS) 8401 Alminnelige kontraktsbestemmelser for prosjekteringsoppdrag og tilhørende kontraktsformular
- Norsk Standard (NS) 8402 Alminnelige kontraktsbestemmelser for rådgivningsoppdrag honorert etter medgått tid og tilhørende kontraktsformular
- Norsk Standard (NS) 8403 Alminnelige kontraktsbestemmelser for byggelederoppdrag og tilhørende kontraktsformular
- Norsk Standard (NS) 8405: 2008 Norsk bygge- og anleggskontrakt og tilhørende kontraktsformular
- Norsk Standard (NS) 8406 Forenklet Norsk bygge- og anleggskontrakt og tilhørende kontraktsformular (som alternativ til NS 8405)

- Norsk Standard (NS) 8407 Alminnelige kontraktsbestemmelser for totalentrepriser og tilhørende kontraktsformular

Gjeldende standardkontrakter vedtas videreført i nærværende sak, se vedlegg 1-10. Nye seriøsitetsbestemmelser og sosiale vilkår er innarbeidet i relevante standardkontrakter og kontraktsformularer. For SSA-avtalene er det ikke tidligere vedtatt et eget kontraktsformular. De nye seriøsitetsbestemmelsene og de sosiale vilkårene er derfor innarbeidet i et nytt bilagsformular til SSA-avtalen som vedtas i nærværende sak, se vedlegg 11. Samlet oversikt over seriøsitetsbestemmelser og sosiale vilkår i risikoutsatte tjeneste-, bygg- og anleggskontrakter og varekontrakter fremgår av vedlegg 12.

Byrådets sak 4/2014 Krav om bruk av lærlinger ved oppfyllelse av kontrakt med Oslo kommune

Formålet med denne saken var å skjerpe og konkretisere kravene til bruk av lærlinger i kommunens anskaffelsesktrakter. I saken ble det bestemt at i bransjer med et klart definert behov for lærlingeplasser - der det anses mulig ut fra kontraktens omfang - skal den enkelte virksomhet sørge for at det i størst mulig grad stilles krav om bruk av et konkret antall lærlinger ved utførelse av oppdraget. Lærlingekravene skal være de samme uavhengig om arbeidet utføres av hovedleverandør eller underleverandører. Videre skal kravene omfatte en plikt for leverandørene til innen en angitt frist å melde fra om eventuelle frafall av tilsatte lærlinger, samt frist når det gjelder å skaffe ny lærling ved frafall (eventuelt be kommunen bistå med å skaffe ny). Det skal legges til rette for effektiv kontroll av kravet og sanksjonering ved brudd på forpliktelsene. Virksomhetenes eventuelle unnlattelse av å benytte lærlingeklausuler i relevante kontrakter må grunngis.

I byrådets sak ble det også bestemt at det skulle utarbeides veiledning for både bruk av lærlingeklausulen og kontraktsoppfølging knyttet til lærlingekravet. Utgangspunktet i dagens veiledning er at 10 % av arbeidet som utføres av faglærte på områder med behov for lærlinger, skal utføres av lærlinger. Når det gjelder vurderingen av om kontrakten er av et omfang som egner seg for bruk av lærlinger, viser veilederen til at det må ses hen til kontraktens varighet og verdi.

Det foreslås i nærværende sak en ny lærlingebestemmelse som tar utgangspunkt i dagens lærlingekrav, men som skjerper kravene om bruk av lærlinger.

Någjeldende instruks til kommunens virksomheter om at de skal kreve konkret bruk av lærlinger i anskaffelser på områder med et klart definert behov for læreplasser videreføres. *Veiledende føringer* til kommunens virksomheter om å stille krav om at andel lærlingearbeid skal utgjøre 10 % av arbeidet som utføres av faglært arbeidskraft gjøres i nærværende sak om til en instruks om å stille krav om at *minst 10 % av arbeidstimer utført på fagområder med behov for læreplasser* skal utføres av lærlinger. Vedtakene i byrådets sak 4/2014 oppheves, da kravene i sak 4/2014 enten videreføres eller skjerpes ytterligere i nærværende sak. Se for øvrig omtale av lærlingekravet under Forslag til nye kontraktskrav, Krav til bruk av lærlinger senere i saken.

Byrådets sak 6/2014 Endringer i Oslo kommunes standardkontrakter for å motvirke og bekjempe sosial dumping

På bakgrunn av utfordringer knyttet til useriøse aktører, svart arbeid og sosial dumping, blant annet i bygg- og anleggsbransjen, var det behov for å foreta endringer i kommunens standardkontrakter på risikoutsatte områder. I denne saken ble det vedtatt endringer i kommunens egenutarbeidede standardkontrakt for håndverkertjenester og kontraktsformularene til de av statens standardavtaler og NS-kontraktene som benyttes ved utførelse av oppdrag i risikoutsatte bransjer. Nye kontraktsvilkår omfatter blant annet skjerpede krav om bruk av maksimalt to ledd underleverandører i vertikal kjede, skriftlig

godkjenning av underleverandører før signering av kontrakt og ved utskifting av underleverandører i kontraktperioden og krav til at leverandøren oversender lister over mannskap til byggherren før oppstart av arbeidet og ved endringer i arbeidsstokken.

I byrådets sak 6/2014 delegerer byråden for finans til Utviklings- og kompetanseetaten myndighet til å foreta de endringer i kommunens standardkontrakter som anses nødvendige for å ivareta de til enhver til gjeldende lover, forskrifter, og overordnede kommunale vedtak, samt mindre endringer av mer redaksjonell art. Det forutsettes at overordnet byrådsavdeling på forhånd forelegges de endringer etaten vil foreta. Det vil bli foretatt en tilsvarende delegasjon til Utviklings- og kompetanseetaten i etterkant av at nærværende byrådsak er vedtatt.

Vedtakene i byrådets sak 6/2014 oppheves, da kravene i sak 6/2014 enten videreføres eller skjerpes ytterligere i nærværende sak.

Byrådets sak 11/2015 Endringer i Oslo kommunes standardkontrakter

I denne saken ble det vedtatt å ta inn tre nye kontraktsbestemmelser i Oslo kommunes standardkontrakter. Den ene er en bestemmelse som gir Oslo kommune en tydelig rett til å heve kontrakten på grunn av manglende orden når det gjelder skatte- og avgiftsforhold også *etter at kontrakt er inngått*. Den andre er en bestemmelse som gir kommunen rett til å heve kontrakten i tilfeller der det er en klar sannsynlighetsovervekt for at leverandøren har brutt konkurranselovgivningen knyttet til forbud mot konkurransebegrensende avtaler mellom foretak og utilbørlig utnyttelse av dominerende stilling i markedet. Den tredje er en bestemmelse som krever at leverandøren skal gi kommunen en fullmakt til å innhente relevant og spesifikt angitt taushetsbelagt informasjon – som kan si noe om leverandørens seriøsitet – fra andre offentlige myndigheter.

Vedtakene i byrådets sak 11/2015 oppheves, da kravene i byrådets sak 11/2015 videreføres i nærværende sak.

Byrådets sak 3/2012 Oppfølging av delmål 6 i konsernovergripende anskaffelsesstrategi – implementering av FNs Global Compact

I byrådets sak 3/2012 ble det fattet vedtak om at der det anses å være risiko for brudd på grunnleggende menneskerettigheter og ILOs kjernekonvensjoner i kommunens leverandørkjeder til varekontrakter, skal det stilles kontraktskrav knyttet til aktivt arbeid for å ivareta grunnleggende menneskerettigheter og ILOs kjernekonvensjoner i leverandørkjeden. Det er også vedtatt at det i disse tilfellene skal stilles kvalifikasjonskrav som skal sikre at leverandøren er i stand til å følge opp de sosiale kontraktsvilkårene. Nærmere veiledning knyttet til kontraktsvilkårene og kvalifikasjonskravet ligger på Utviklings- og kompetanseetatens nettsider.

Standard sosiale kontraktsvilkår for Oslo kommunes kjøp av varer og tilhørende kontraktsformular videreføres i nærværende sak med noen ytterligere presiseringer, skjerpelse og utvidelse av anvendelsesområde når det gjelder krav for å sikre aktivt arbeid for å hindre brudd på grunnleggende menneskerettigheter og ILOs kjernekonvensjoner i kommunens leverandørkjeder innen risikoutsatte bransjer. Nytt i nærværende sak er at det skal stilles tilsvarende sosiale kontraktskrav i bygg- og anleggs- og tjenestekontrakter der det anses å være risiko for brudd på grunnleggende menneskerettigheter og ILOs kjernekonvensjoner i leverandørkjeden.

I saken vedtas det også at leverandører som bedriver aktiviteter som kan knyttes til alvorlige brudd på grunnleggende menneskerettigheter eller ILOs kjernekonvensjoner, eller som benytter underleverandører som bedriver slike aktiviteter, skal avvises fra oppdrag for Oslo kommune. Opplysninger om dette vil fremgå av kommunens mal for konkurransegrunnlag, som skal benyttes av kommunens virksomheter i forbindelse med utlysning av oppdrag.

Det vil også innarbeides kontraktsbestemmelser i kommunens standardkontrakter som sier at dersom leverandører bedriver aktiviteter som kan knyttes til alvorlige brudd på grunnleggende menneskerettigheter eller ILOs kjernekonvensjoner, eller benytter underleverandører som bedriver slike aktiviteter, så kan kontrakten heves.

Kvalifikasjonskrav til vareleverandører for å sikre at leverandøren er i stand til å følge opp og etterleve sosiale kontraktskrav i risikoutsatte varekontrakter, videreføres også i nærværende sak med mindre endringer på bakgrunn av innhentede erfaringer og formuleringer i nytt regelverk for offentlige anskaffelser.

Standard kontraktsbestemmelser og kvalifikasjonskrav for å sikre respekt for grunnleggende menneskerettigheter og ILOs kjernekonvensjoner i kommunens leverandørkjeder til risikoutsatte kontrakter fremgår i andre del av vedlegg 12 til nærværende byrådssak (under «Oslo kommunes sosiale vilkår for risikoutsatte leveranser»).

Når nærværende byrådssak vedtas, oppheves vedtakene i byrådets sak 3/2012.

Tilgang til gjeldende standardkontrakter og standard kontraktsvilkår

Oslo kommunes standardkontrakter med tilhørende kontraktsformularer, bilagsformularet til SSA- avtalene og Oslo kommunes kontraktsformularer til Norsk Standard (NS)-kontraktene er tilgjengelige i Utviklings- og kompetanseetatens (UKEs) anskaffelsesveileder på intranett. Statens standardavtaler er tilgjengelige på Difis hjemmesider, som det er link til i UKEs veileder. Norsk Standard (NS)-kontraktene er opphavsrettslig beskyttet; disse kan følgelig ikke kopieres og må bestilles fra Standard Norge.

Gjeldende standard kontraktsvilkår i form av enkeltbestemmelser fremgår også av UKEs anskaffelsesveileder, og er for øvrig innarbeidet i kommunens relevante standardkontrakter.

3. Nye og skjerpede krav for å bekjempe arbeidslivskriminalitet og sosial dumping – Oslomodellen

Oslo kommune har i flere år arbeidet for å ha kontraktsvilkår som møter samfunnsmessige utfordringer og som bidrar til å sikre seriøsitet i arbeidslivet. Det er behov for en kontinuerlig vurdering av trusselbildet, konkrete risikoer og hva som er effektive tiltak.

Det er veldokumentert at bygge- og anleggsbransjen har store utfordringer knyttet til arbeidslivskriminalitet og sosial dumping. Problemene er stadig omtalt i media og av offentlige instanser som Arbeidstilsynet, Politiet og Skatteetaten. Det dreier seg blant annet om skatteunndragelser, hvitvasking av penger, ulike typer brudd på arbeidsmiljøloven og forskjellige former for utnyttelse av arbeidere. Byråden ser på ovennevnte utfordringer som et stort samfunnsproblem, og ønsker å bidra aktivt til å løse utfordringene.

Oslo kommunes samlede kontraktskrav for å fremme seriøsitet i risikoutsatte bransjer vil fremover bli omtalt som «Oslomodellen».

Eiendomsforetakene i Oslo kommune vil være hyppige brukere av Oslomodellen. Forslag til nye seriøsitetsbestemmelser er blitt diskutert med foretakene i flere runder. Foretakene deler oppfatningen om at det er behov for å utvikle seriøsitetstiltakene. De er samtidig opptatt av at kravene ikke må bli så strenge at kommunen ikke får et tilstrekkelig antall tilbud fra seriøse leverandører i sine anskaffelsesprosesser.

Det er også blitt gjennomført møter med representanter for henholdsvis leverandører, bransje- og fagforeninger, for å diskutere hvilke utfordringer man står overfor og forslag til egnede tiltak og kontraktsbestemmelser. Byggenæringen deler kommunens oppfatning om at det er

behov for å iverksette ytterligere tiltak for å motvirke og bekjempe arbeidslivskriminalitet og sosial dumping i bygg og anleggsbransjen. Byggenæringens Landsforening, representert ved Entreprenørforeningen Bygg og Anlegg (EBA), har i samarbeid KS, Difi og Fellesforbundet utarbeidet en rekke seriøsitetskrav til bruk i offentlige kontrakter. Statsbygg har også den senere tid utarbeidet flere kontraktsbestemmelser som skal fremme et seriøst arbeidsliv.

Det er hensiktsmessig at offentlige oppdragsgivere i størst mulig grad opptrer samlet utad når det gjelder hvilke krav som stilles i ulike typer anskaffelseskontrakter. Dette vil skape større grad av forutberegnelighet for leverandørene og sikre større tyngde bak kravene fra oppdragsgivernes side. Der det i nærværende sak foreslås bestemmelser som skal sikre de samme formålene som seriøsitetsbestemmelsene til Statsbygg og Difi med flere, er det i størst mulig grad forsøkt laget tilsvarende kontraktsbestemmelser som dem som benyttes av øvrige nevnte offentlige aktører. Hvilke bestemmelser dette gjelder fremgår av teksten under.

Byråden foreslår i denne saken en rekke nye standard kontraktsvilkår for å bekjempe arbeidslivskriminalitet og sosial dumping i kommunens bygge-, anleggs- og tjenestekontrakter. Det foreslås også noen presiseringer i standard kontraktsvilkår som allerede er innført. I tillegg foreslås det at bestemmelser med krav om at lønns- og arbeidsvilkår ikke skal være dårligere enn det som fremgår av tariffavtaler, lønn skal utbetales til arbeiderens bankkonto og kun elektronisk betaling i forbindelse med utførelse av kontraktsarbeid, skal tas inn i samtlige anskaffelseskontrakter som Oslo kommune inngår. Sistnevnte gjelder også på områder der kommunen ikke har vedtatt standardkontrakter, og uavhengig av kontraktens verdi.

Forslag til nye kontraktskrav

De første bestemmelsene det redegjøres for er i stor grad i tråd med kravene Statsbygg har innført, og kravene som samarbeidet mellom KS, Fellesforbundet, Byggenæringens Landsforening (BNL) og Difi har resultert i. De offentlige aktørene som har innført kravene har ansett dem for å være i tråd med anskaffelsesregelverket. Oslo kommune stiller seg bak ovennevnte offentlige aktørers vurderinger, og ønsker å stille tilsvarende krav.

Krav til Internkontroll - sikkerhet, helse og arbeidsmiljø (SHA)

Byråden mener for det første at det bør innføres et kontraktskrav som stadfester leverandørens plikt til å ha et internkontrollsystem og viktigheten av leverandørens kontinuerlig og systematiske arbeid med SHA. Kontraktskravet skal også sikre at den enkelte arbeider kan forstå aktuelle krav til SHA. Dette er viktig for å unngå ulykker på arbeidsplassen. Ulykkesstatistikken for 2016 viste at det i Norge omkom 25 personer på arbeidsplassen. Åtte av dem var innenfor bygg og anleggsbransjen, og flere av disse var utenlandske arbeidere. Selv om det totale antallet dødsfall viser en nedgang fra tidligere år er det for bygg- og anleggsbransjen en økning fra 2015, hvor det kun var 6 som mistet livet. Dette viser at det fortsatt er et behov for sterkt fokus på SHA.

Leverandøren skal sørge for at arbeidere han og eventuelle underleverandører benytter kan kommunisere på en slik måte at manglende kommunikasjon ikke utgjør en sikkerhetsrisiko. Språklig forståelse mellom aktørene på en byggeplass vil også være en nødvendig forutsetning for å sikre god kommunikasjon om oppgaver, instruksjoner mv., noe som er viktig for effektiviteten og kvaliteten i kontraktsarbeidet.

For å sikre at arbeiderne får riktig informasjon og at det ikke oppstår misforståelser mellom oppdragsgiver og leverandør, er det avgjørende at nøkkelpersonene har fått med seg alle detaljer i oppgavene og i kravene som stilles. Den nye bestemmelsen krever derfor at leverandørens nøkkelpersoner i prosjektet skal forstå og kunne gjøre seg godt forstått på norsk.

Når det gjelder utførende personell, innføres det et krav om at minst én person på hvert arbeidslag kan forstå og gjøre seg forstått på norsk eller engelsk. Dersom flere utfører oppdraget sammen, skal vedkommende i tillegg forstå og gjøre seg forstått på et språk de øvrige på arbeidslaget forstår og kan gjøre seg forstått på.

Statsbygg og KS med flere har lignende krav i sine seriøsitetsbestemmelser (Oslo kommunes bestemmelse er noe annerledes formulert på et par punkter, av hensyn til formålet med bestemmelsen).

Krav om HMS-kort

Med tanke på sikkerheten innen bygg- og anleggsbransjen, er det avgjørende at byggherren har oversikt over hvem som til enhver tid er til stede på arbeidsplassen. Dette er ett av formålene bak kravet om HMS-kort (ID-kort) for alle arbeidere. Fram til nå har blant annet ordrebekreftelse, søknadsskjema og lignende blitt akseptert som tilstrekkelig dokumentasjon når det gjelder å oppfylle krav om HMS-kort - i påvente av at HMS-kort skal bli overlevert arbeideren. For å øke sikkerheten på arbeidsplassen, hindre misbruk av HMS-kort og få bedre oversikt over hvem som til enhver tid er tilstede på arbeidsplassen, vil kravet til HMS-kort nå bli presisert og strammet inn ved at det innføres et krav om HMS-kort fra første dag på arbeidsplassen. At alle arbeidere har HMS-kort fra første dag, er også en forutsetning for å oppnå tilsiktet effekt av det nye elektroniske kjernesystemet for oppfølging (SELMA/HMSREG) som kommunen er i ferd med å innføre.

Oslo kommune har også utfordringer knyttet til risikoen for at det benyttes underleverandører som ikke har blitt godkjent av byggherren. På HMS-kortene skal det blant annet fremkomme hvem som er arbeiderens arbeidsgiver. Et krav om HMS-kort fra første dag for arbeidere som er med å utføre oppdraget, er således også viktig for å avdekke om det benyttes underleverandør som ikke er godkjent.

Krav om betaling til bank

Bruk av kontant betaling innen risikoutsatte bransjer kan være et ledd i useriøse leverandørers hvitvasking av penger og unndragelse fra arbeidsgivers plikter. I bekjempelsen av arbeidslivskriminalitet er det viktig å sikre sporbarhet ved overføring av penger. Oslo kommune vil stille som kontraktskrav at alle lønnsutbetalinger og annen godtgjørelse skal skje til den enkelte arbeiderens bankkonto. Bestemmelsen skal tas inn i alle Oslo kommunes kontrakter om levering av tjenester og bygg- og anleggsarbeider, uavhengig av kontraktens verdi.

Krav til bruk av lærlinger

Kommunen har gjennom flere år jobbet for at leverandører skal ta inn lærlinger ved utførelse av oppdrag for offentlige oppdragsgivere. I byrådets sak 4/2014 ble det besluttet at Oslo kommunes virksomheter, ved bestilling av oppdrag i bransjer med behov for lærlingeplasser, skulle stille krav om konkret bruk av lærlinger ved utførelsen av oppdraget. Det var ikke spesifisert hvor stor andel lærlinger som skulle kreves. Det ble imidlertid gitt nærmere veiledning om dette i kommunens anskaffelsesveileder.

Det er vedtatt en ny lovbestemmelse om lærlinger som trådte i kraft 1. januar 2017. Det er med hjemmel i loven også utarbeidet en ny forskrift om bruk av lærlinger i offentlige kontrakter. De nye bestemmelsene gir offentlige oppdragsgivere plikt til å stille krav om at leverandører er tilknyttet en lærlingordning og at én eller flere lærlinger benyttes ved utførelsen av kontraktsarbeidet når det foretas anskaffelser på fagområder med behov for læreplasser. Plikten inntreder der kontrakten har en varighet på mer enn 3 måneder og oppdragets verdi overstiger 1,1 millioner kroner for statlige oppdragsgivere og 1,75 millioner kroner for andre offentlige oppdragsgivere. Forskriften stiller også krav om sanksjoner ved

brudd på bestemmelsen. Lignende klausuler er allerede innført av Statsbygg og Difi med flere.

Oslo kommune går lengre enn Statsbygg og Difi med flere i kravet om bruk av lærlinger. Statsbygg krever at minimum 5 % av arbeidstidene knyttet til bygg- og anleggsfagene skal utføres av lærlinger. Difi med flere krever minimum 7 %. Som tidligere nevnt i saken har Oslo kommune i lengre tid, gjennom veiledning på kommunens nettsider, hatt et utgangspunkt om 10 % lærlinger ved utførelse av kontraktsarbeid på fagområder med behov for lærlingplasser.

Med nye lærlingbestemmelser i nærværende sak vil lærlingekravet bli ytterligere skjerpet. Det skal fremover kreves at minimum 10 % av utførte arbeidstimer på fagområder med et klart definert behov for læreplasser skal være utført av lærlinger. I tillegg stilles det krav om at leverandøren skal være tilknyttet en lærlingordning.

Nivået på 10 % er fastsatt på bakgrunn av blant annet innspill fra representanter fra leverandørmarkedet. Byrådet mener at dette er et passende minimumsnivå for å sikre tilstrekkelig effekt av kravet og for at leverandørene skal kunne gi lærlingene en forsvarlig opplæring.

Som før gjelder lærlingekravet for kontrakter som er av et visst omfang. Bakgrunnen for at kontraktens omfang skal vurderes er at bruk av lærlinger kan være uforholdsmessig strengt for de aller minste kontraktene. Kontraktsverdien må være av en størrelse som gjør det økonomisk forsvarlig å ta inn lærlinger. Videre må kontraktens lengde muliggjøre en forsvarlig opplæring av lærlingen(e). Det vedtas i nærværende sak at kommunen skal stille lærlingekrav på beskrevet måte der kontraktens varighet er over 3 måneder og kontraktens verdi overstiger 1,1 millioner kroner (kommunen skjerper her kravet, og legger innslagspunktet på statlig terskelverdi som er på kr 1,1 mill., som er et betydelig lavere innslagspunkt enn det på kr 1,75 mill. som i utgangspunktet gjelder for kommuner).

Pliktig medlemskap i Startbank eller tilvarende leverandørregister

Startbank er et frivillig leverandørregister for å fremme seriøsitet i bygge- og anleggsbransjen. Registeret gir oppdragsgiver tilgang til opplysninger om de leverandørene som har fått godkjent medlemskap i registeret. Dette inkluderer blant annet enkel oversikt over selskapsinformasjon, finansiell informasjon, skatte- og avgiftsforhold, sentrale godkjenninger, forsikringer m.m. Tilgang til dette registeret, eller et tilsvarende register, er et viktig verktøy for å forenkle kontraktsoppfølgingsarbeidet til den enkelte virksomhet.

Oslo kommune har i samarbeid med Skatt Øst utarbeidet et fullmaktsskjema for innhenting av taushetsbelagte leverandør opplysninger (utvidet skatteattest) i risikoutsatte bransjer. Innen risikoutsatte bransjer er det et krav at leverandører til Oslo kommune, herunder underleverandører, leverer signert fullmakt for å kunne delta i en konkurranse. Fullmakten gir kommunen rett til å innhente opplysninger om leverandørens skatte- og avgiftsmessige forhold, innrapporteringer til Sentralskattekontoret for Utenlandssaker vedrørende oppdraget og hvilke arbeidstakere det er innrapportert lønn på iht a-meldingen. I aktuelle saker stilles tilsvarende samtykke også som *kontraktskrav*, slik at kommunen kan innhente de samme opplysningene som en del av kontrollen av leverandøren også i selve kontraktsperioden.

Krav om at leverandøren er tilknyttet Startbank er en del av KFs, Difis og Statsbyggs seriøsitetsbestemmelser. Selv om Oslo kommune får mye av den samme leverandørinformasjonen gjennom utvidet skatteattest, vil Oslo kommune stille seg bak andre offentlige aktørers seriøsitetstiltak og kreve tilknytning til Startbank slik disse gjør.

Revisjon

At brudd på kontraktskrav får konsekvenser for leverandørene er av avgjørende betydning for å sikre etterlevelse av kontraktskravene. En måte å kontrollere at leverandøren oppfyller sine forpliktelser etter seriøsitetsbestemmelsene, er gjennom revisjoner. Det vil derfor bli tatt inn en bestemmelse som gir oppdragsgiver, eller en eventuell tredjepart kommunen utpeker til å opptre på vegne av seg, rett til innsyn i de opplysningene som er nødvendige for oppfølging og kontroll av kontraktskravene. Tidligere har adgangen til å foreta revisjoner vært knyttet til enkeltbestemmelser. Den nye bestemmelsen gjelder alle kommunens seriøsitetskrav. Retten til innsyn omfatter også kontrakter og dokumentasjon i underliggende leverandørledd.

Mislighold av kontraktsforpliktelser - konsekvenser for senere konkurranser

I henhold til ny forskrift om offentlige anskaffelser kan kommunen avvise en leverandør som tidligere har begått et vesentlig kontraktsbrudd med en offentlig oppdragsgiver.

Avvisningsretten gjelder kun dersom det tidligere kontraktsbruddet har medført heving, erstatning eller lignende sanksjoner overfor leverandøren. Det vil i kommunens standardkontrakter tas inn en bestemmelse som synliggjør den muligheten oppdragsgiver har til å avvise leverandører i senere konkurranser basert på tidligere kontraktsbrudd fra leverandørens side.

At en leverandør kan avvises som hovedleverandør på ovennevnte grunnlag, kan brukes som saklig grunn til å nekte leverandøren godkjent som underleverandør.

*Bestemmelsene som følger videre i saken er forslag til bestemmelser **utover** de kravene som Statsbygg og Difi med flere har innført, som byråden mener også vil være viktige bidrag i arbeidet for å sikre et seriøst arbeidsliv.*

Krav om bruk av fast ansatte

Byråden ønsker at Oslo kommunes leverandører i størst mulig grad skal benytte seg av fast ansatte. Stor grad av fast ansatte bidrar til ordnede forhold hos arbeidsgiveren, gjør det enklere å ha kontroll med forhold som lønnsutbetalinger og krav til SHA og gir den enkelte arbeider større trygghet i arbeidsforholdet.

En del leverandører har organisert seg slik at de er avhengige av bemanningsbyråer og innleid arbeidskraft for å ha tilstrekkelig kapasitet til å ta på seg nye oppdrag. Dette er en utvikling som har skutt fart de siste årene og som nå er langt mer utbredt enn bare få år tilbake. I en bransje som byggenæringen er det nødvendig med en viss grad av fleksibilitet, da oppdragsmengden varierer og markedet er konjunkturavhengig. På denne bakgrunn kan kravet om en stor andel fast ansatte oppleves som et inngripende krav som innebærer en økt økonomisk risiko for leverandørene. Representanter for leverandørmarkedet har imidlertid gitt innspill om at kravet om fast ansatte antageligvis er det aller viktigste bidraget for å motvirke og bekjempe arbeidslivskriminalitet og sosial dumping.

Da kravet om fast ansettelse anses å være et av de viktigste bidragene for å fremme et seriøst og anstendig arbeidsliv, vil byråden foreslå at det stilles som kontraktskrav at de som skal utføre kontraktsarbeid for Oslo kommune i all hovedsak er fast ansatte i minst 80 % stilling.

Krav vedrørende bruk av innleide/arbeidskraft fra bemanningsforetak

Fast ansettelse er arbeidsmiljølovens hovedregel. Midlertidig ansettelse og innleie av personell gir mindre grad av trygghet for arbeideren. Lønns- og arbeidsforhold for midlertidig ansatte og vikarer fra bemanningsbyråer er i dag regulert gjennom arbeidsmiljølovgivningen. Bestemmelsene sikrer i stor grad midlertidig ansatte og vikarer de samme rettighetene som fast ansatte. Det er likevel en del utfordringer knyttet til arbeidsforhold uten fast ansettelse. Dette gjelder særlig spørsmålet om lønn mellom oppdragene, helligdagsgodtgjørelser med mer.

Byråden foreslår at det skal stilles krav til at bruk av innleid arbeidskraft, herunder bemanningsbyråer, skriftlig skal forhåndsgodkjennes av oppdragsgiver.

Det foreslås også at det skal stilles krav om at leverandøren kan dokumentere at innleid personell/personell fra bemanningsforetak som leverandøren benytter til å oppfylle kontrakten med Oslo kommune, har arbeidskontrakter som sikrer tarifflønn eller lignende mellom etterfølgende oppdrag - enten oppdragene er for oppdragsgiver eller andre - så lenge kontraktsperioden mellom leverandøren og oppdragsgiver varer.

Krav til bruk av faglærte håndverkere

Det er enighet i markedet om at det å stille krav om faglærte håndverkere både er med på å sikre kvaliteten i arbeidet og å fremme en seriøs bransje. Det å sikre faglig kvalitet på arbeidet, minsker muligheten for å utnytte sårbare arbeidere uten kunnskap om faget eller rettighetene sine som arbeidere. I tillegg kan leverandører med faglærte håndverkere utdanne lærlinger. Bruk av lærlinger krever tilstedeværende faglærte som kan veilede og følge opp lærlingene.

Når det gjelder vurderingen av hvor stor andel faglærte skal utgjøre i utførelsen av kontraktsarbeidet, spiller ulike hensyn inn. På noen fagområder, som innen elektrofaget, er det et lovkrav at personer som utfører arbeid har nødvendig fagutdanning. For Oslo kommune som oppdragsgiver er det uansett ønskelig at fagarbeid i størst mulig grad utføres av faglærte. Samtidig kan deler av en kontrakt være arbeid hvor en fagutdanning ikke er nødvendig og det kan være hensiktsmessig å slippe til personer uten fagutdanning. Når ovennevnte hensyn ses under ett, mener byråden at et krav om minst 50 % faglærte ved utførelse av oppdrag på fagområder kan være et fornuftig krav. Dette sikrer minst én faglært arbeider for hver ufaglærte. Prosentandelen er noe strengere enn den som kreves av øvrige nevnte offentlige aktører. Oslo kommune ønsker å ligge helt i tet i arbeidet mot arbeidslivskriminalitet og sosial dumping, og anser ovennevnte krav for å være et av de viktigste seriøsitetstiltakene. Byråden foreslår derfor at det innføres et nytt kontraktsvilkår som krever minst 50 % faglærte ved utførelse av oppdrag for Oslo kommune innen bygg og anlegg og risikoutsatte tjenesteområder.

Hva som ligger i begrepet faglært er ikke alltid entydig, spesielt ikke når det gjelder utdanning og praksis fra andre land. Her må kommunens virksomheter i størst mulig grad ha lik praksis. Det vil derfor bli gitt utfyllende veiledning til kravet i kommunens veileder til anskaffelsesprosessen.

Begrensning i antall ledd underleverandører

Oslo kommune har i dag bestemmelser som begrenser leverandørens bruk av underleverandører, herunder innleid arbeidskraft. Dagens bestemmelse sier at leverandøren ikke kan ha flere enn to ledd underleverandører i kjede under seg. Totalt kan det altså - medregnet hovedleverandøren - være tre ledd leverandører i vertikal kjede. Leverandørens bruk av underleverandører skal skriftlig forhåndsgodkjennes av oppdragsgiver. Oppdragsgiver kan bare nekte bruk der han har saklig grunn.

Byråden mener det er behov for en ytterligere innstramming i adgangen til å bruke underleverandører. Det foreslås at Oslo kommune innfører som klar hovedregel at det maksimalt skal åpnes for to ledd leverandører i vertikal kjede ved oppfyllelse av bygge-, anleggs og tjenestekontrakter med Oslo kommune. Det betyr at hovedleverandører kun kan ha ett ledd underleverandører i vertikal kjede under seg.

Med underleverandører menes leverandører, inkludert enkeltpersonforetak og innleid arbeidskraft, som har påtatt seg utførelsen av en del av de arbeider som omfattes av

hovedleverandørens kontrakt med Oslo kommune (varelevering o.l. holdes i denne sammenheng utenfor).

En hovedregel om maksimalt ett ledd underleverandører under hovedleverandører ved oppfyllelse av kontrakter for Oslo kommune, vil gi bedre oversikt og bedre oppfølgings- og kontrollmuligheter overfor de som er med på å oppfylle kontrakter for kommunen.

Kravet kan i midlertid også gi noen utfordringer. Det er stor grad av spesialisering innenfor de ulike fagene i en entreprise, og hovedleverandøren har ofte behov for å knytte til seg ulike kompetanse for de enkelte oppdrag. Kravet kan også virke ekskluderende for små og mellomstore bedrifter. De besitter gjerne i mindre utstrekning flere ulike kompetanseområder, og kan ha vanskelig for å utvise den fleksibilitet som større leverandører kan ha rom for. Kravet om maksimalt ett ledd underleverandører gir ekstra utfordringer der det mest hensiktsmessige i utgangspunktet er å inngå en totalentrepriskontrakt for å slippe å forholde seg til flere kontrakter.

På denne bakgrunn åpnes det for at kommunens virksomheter kan gjøre unntak fra kravet i forkant av konkurranse av markedsmessige hensyn og underveis i kontrakten i tilfeller der uforutsette eller spesielle omstendigheter gjør det nødvendig for å få gjennomført kontrakten - men ikke i større grad enn det som er strengt nødvendig.

Krav til lønns- og arbeidsvilkår

Byråden er opptatt av at alle som utfører kontraktsarbeid for Oslo kommune skal ha akseptable lønns- og arbeidsvilkår. Leverandører til kommunen må sørge for at arbeidstakerne har lønns- og arbeidsvilkår som ikke er dårligere enn det som fremgår av tariffavtaler.

Forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter får anvendelse på tildeling av tjenestekontrakter og bygge- og anleggskontrakter som overstiger 1,1 million kroner ekskl. mva. for statlige myndigheter og 1,75 millioner kroner ekskl. mva. for andre offentlige oppdragsgivere. For kontraktene som omfattes av forskriften, plikter leverandører og underleverandører å ha lønns- og arbeidsvilkår som ikke er dårligere enn det som følger av arbeidsmiljølovgivning, allmenngjøringsforskrifter eller landsomfattende tariffavtale for den aktuelle bransje.

Byråden er opptatt av å bekjempe sosial dumping og arbeidslivskriminalitet og utvider derfor virkeområdet til kontraktsbestemmelsen, slik at tilsvarende krav som i forskriften gjelder for alle kommunens tjeneste- og bygg og anleggskontrakter uavhengig av bransje og kontraktsum. På arbeidsområder som ikke dekkes av allmenngjøringsforskrifter eller landsdekkende tariffavtaler, skal leverandøren i første omgang se hen til lokale tariffavtaler på samme arbeidsområder og fastsette lønns- og arbeidsvilkår som ikke er dårligere enn de lokale tariffavtalene. Dersom leverandøren ikke kan finne slike lokale avtaler, skal leverandøren se hen til allmenngjorte eller landsdekkende tariffavtaler for lignende arbeidsområder, og fastsette lønns- og arbeidsvilkår som ikke er dårligere enn disse.

Krav til dokumentert yrkesskedeforsikring

Bygg og anleggsbransjen har høy risiko når det gjelder personskader. Arbeidere som rammes av ulykker på arbeidsplassen vil kunne utsettes for betydelige personlige og økonomiske tap. Det er derfor viktig å sikre at alle arbeiderne er dekket av en ulykkesforsikring. Kommunen er gjort kjent med at manglende forsikring er et særlig problem for utenlandske arbeidere. Det er allerede et lovkrav om at alle arbeidere skal være dekket av ulykkesforsikring. Det nye kontraktsvilkåret understreker viktigheten av å ha slik forsikring og krever derfor *dokumentasjon* av at leverandører oppfyller gjeldende krav for alle arbeidere ved utførelse av kontraktsarbeid for Oslo kommune.

Tilgang til og overføring av data fra leverandør

I arbeidet mot arbeidslivskriminalitet og sosial dumping, har kommunen sett behov for mer effektiv oppfølging av leverandørene. Kommunen har derfor gått til anskaffelse av et «Kjernesystem for leverandøroppfølging» - et elektronisk registreringssystem for mannskap på byggeplasser og lignende (SELMA/HMSREG). Dette systemet skal, ved registrering av HMS-kortet på oppdragsstedet, gjøre det mulig å kontrollere hvem som til enhver tid arbeider på byggeplassen, og at det er ordnede forhold rundt den enkelte arbeider. Det innføres derfor en bestemmelse som legger til rette for og krever overføring av opplysninger til det elektroniske kjernesystem for oppfølging av leverandører.

Tidligere i saken har byråden presentert seriositetsbestemmelser som henholdsvis videreføres i nåværende form, som skjerpes eller som er nye – og som skal tas inn i kommunens standardkontrakter. Det fremgår hvor Oslo kommunes krav i stor grad samsvarer med andre offentlige aktørers krav og hvor kommunens krav går lengre.

*Bestemmelsene nedenfor anses for å være seriositetskrav som det er relativt enkelt for leverandørene å oppfylle og som byråden mener at seriøse leverandører ikke har plausible grunner for å motsette seg. Disse kravene skal derfor tas inn i **alle** tjeneste-, bygg- og anleggskontrakter som Oslo kommune inngår - uavhengig av bransje og kontraktens verdi.*

Krav om betaling til bank

Oslo kommune vil stille som kontraktskrav at alle lønnsutbetalinger og annen godtgjørelse skal skje til den enkelte arbeiders bankkonto. Bestemmelsen skal tas inn i alle Oslo kommunes kontrakter om tjeneste-, bygg- og anleggsarbeider, uavhengig av bransje og kontraktens verdi.

Krav om betaling med elektronisk betalingsmiddel/forbud mot kontant betaling

Som nevnt ovenfor er manglende sporbarhet på pengetransaksjoner en utfordring i risikoutsatte bransjer. Ved bruk av kontant betaling øker risikoen for hvitvasking av penger. Byråden kan ikke se at det i dag finnes et saklig behov for kontant betaling innenfor næringsvirksomhet.

Byråden vil derfor innføre en kontraktsbestemmelse som krever at all betaling leverandøren foretar i forbindelse med utførelse av kontraktsarbeid for Oslo kommune, skal betales med elektronisk betalingsmiddel.

Krav til lønns- og arbeidsvilkår

Byråden er opptatt av å bekjempe sosial dumping. Det foreslås derfor å utvide virkeområdet til tidligere omtalte forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter, til alle tjeneste- og bygg- og anleggskontrakter som kommunen inngår, uavhengig av bransje og kontraktens verdi – etter samme mønster som beskrevet tidligere i saken under punktet Krav til lønns- og arbeidsvilkår.

4. Veiledning til sentrale seriositetsbestemmelser og sosiale vilkår

For å sikre effektiv og enhetlig praktisering av de mest sentrale seriositetsbestemmelsene og sosiale vilkår i kommunens virksomheter, vil det bli utviklet veiledning til de mest sentrale bestemmelsene. Veiledningen vil inngå som en del av Oslo kommunes elektroniske anskaffelsesveileder.

5. Samlet oversikt over kommunens seriøsitetsbestemmelser og sosiale vilkår

For å få en samlet og lett tilgjengelig oversikt over alle standard seriøsitetsbestemmelser og sosiale vilkår som gjelder for kommunens kjøp av varer, tjenester, bygg og anlegg, er alle de nye bestemmelsene tatt inn i vedlegg 12 til nærværende byrådssak.

6. Evaluering av innførte seriøsitetskrav

Kommunens seriøsitetskrav og sosiale vilkår vil kontinuerlig være gjenstand for vurdering med hensyn til effekt i kampen mot arbeidslivskriminalitet og sosial dumping. Ved behov vil det bli foretatt justeringer i vilkårene for å styrke effekten. Det vil bli foretatt en større gjennomgang, evaluering og vurdering av kommunens seriøsitetskrav og sosiale vilkår etter at de har virket i tre år.

Lover og regelverk, tidligere vedtak

Det vises til byrådssak 1036/13, av 04.04. 2013, om Strategi for Oslo kommunes anskaffelser for perioden 2013-2016.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Det er vanskelig å beregne de økonomiske konsekvensene av foreslåtte endringer i nærværende byrådssak. Kravene om henholdsvis bruk av faglærte og fast ansatte, samt at eventuelle innleide/innleide fra bemanningsforetak skal ha arbeidskontrakter som sikrer dem tariff lønn mellom oppdrag ved utførelse av oppdrag for Oslo kommune, vil kunne medføre dyrere tilbud i kommunens anskaffelsesprosesser. Det antas også at oppfølging og kontroll knyttet til henholdsvis nye seriøsitetsbestemmelser og utvidet bruk av sosiale kontraktskrav vil kreve økt ressursbruk fra kommunens side. På den annen side vil en konsekvens av nye krav sannsynligvis være at leveransene til kommunen får bedre kvalitet. God kvalitet gir lengre holdbarhet og lavere driftsutgifter. Nye bestemmelsene minsker også risikoen for kriminell virksomhet i tilknytning til kommunens kontrakter, inkludert risikoen for skatteunndragelser. Sistnevnte er viktig for å sikre kommunens inntektsgrunnlag.

Vedtakskompetanse

I Reglement for byrådet, jf. bystyresak 65/2016, jf. bystyresak 96/2016, § 3-1 siste ledd, fremgår det at bystyret har delegert til byrådet å vedta administrative regelverk som omhandler støttefunksjoner for administrasjonen.

Rapporteringsordning

Det legges i denne saken ikke opp til noen spesiell rapporteringsordning.

Byråden for finans innstiller til byrådet å fatte følgende vedtak:

1.

Følgende standardkontrakter vedtas for Oslo kommune:

- Standard kontraktsvilkår for Oslo kommunes kjøp av varer og tilhørende kontraktsformular
- Standard kontraktsvilkår for Oslo kommunes kjøp av håndverkertjenester og tilhørende kontraktsformular
- Statens standardkontrakt for konsulentoppdrag og tilhørende bilagsformular
- Statens standardkontrakt for konsulentbistand - SSA-B og SSA-B enkel og tilhørende bilagsformular
- Statens standardkontrakter for IT-anskaffelser. (Den av Statens standardavtaler for IT-anskaffelser som er mest anvendelig skal benyttes.) og tilhørende bilagsformular
- Norsk Standard (NS) 8401 Alminnelige kontraktsbestemmelser for prosjekteringsoppdrag og tilhørende kontraktsformular

- Norsk Standard (NS) 8402 Alminnelige kontraktsbestemmelser for rådgivningsoppdrag honorert etter medgått tid og tilhørende kontraktsformular
- Norsk Standard (NS) 8403 Alminnelige kontraktsbestemmelser for byggelederoppdrag og tilhørende kontraktsformular
- Norsk Standard (NS) 8405: 2008 Norsk bygge- og anleggskontrakt og tilhørende kontraktsformular
- Norsk Standard (NS) 8406 Forenklet Norsk bygge- og anleggskontrakt og tilhørende kontraktsformular (som alternativ til NS 8405)
- Norsk Standard (NS) 8407 Alminnelige kontraktsbestemmelser for totalentrepriser og tilhørende kontraktsformular

2.

Følgende kontraktsbestemmelser vedtas - som utformet i vedlegg 12 til byrådssaken under «Oslo kommunes seriøsitetsbestemmelser» - og tas inn som standard kontraktsvilkår i alle Oslo kommunes relevante standardkontrakter knyttet til anskaffelser av varer, tjenester og bygg og anlegg:

- Krav til Internkontroll - sikkerhet, helse og arbeidsmiljø (SHA)
- Krav om HMS-kort
- Krav om betaling til bank
- Krav til bruk av lærlinger
- Pliktig medlemskap i StartBANK eller tilsvarende leverandørregister
- Revisjon
- Krav om bruk av fast ansatte
- Krav vedrørende bruk av innleide/arbeidskraft fra bemanningsforetak
- Krav til bruk av faglærte håndverkere
- Begrensning i antall ledd underleverandører
- Krav til lønns- og arbeidsvilkår
- Krav til dokumentert yrkesskadeforsikring
- Tilgang til og overføring av data fra leverandør
- Krav om betaling med elektronisk betalingsmiddel/forbud mot kontant betaling
- Krav til innsending av mannskapslister og innsyn i oversiktslister
- Utdypende krav til faktura
- Oppdragsgivers rett til å innhente opplysninger
- Brudd på skatte- og avgiftsforpliktelser
- Brudd på konkurranselovgivningen
- Innrapportering av utenlandske oppdragstakere og arbeidere
- Mislighold av kontraktsforpliktelser – konsekvenser for senere konkurranser

3.

Følgende kontraktsbestemmelser vedtas - som utformet i vedlegg 12 til byrådssaken under «Oslo kommunes seriøsitetsbestemmelser» - og tas inn i alle Oslo kommunes anskaffelseskontrakter knyttet til tjenester, bygg og anlegg, uavhengig av bransje og kontraktens verdi:

- Krav om betaling til bank
- Krav om betaling med elektronisk betalingsmiddel/forbud mot kontant betaling
- Krav til lønns- og arbeidsvilkår

4.

Følgende bestemmelser vedtas - som utformet i vedlegg 12 under «Oslo kommunes sosiale vilkår for risikoutsatte leveranser»:

- I varekontrakter der det er risiko for brudd på grunnleggende menneskerettigheter eller ILOs kjernekonvensjoner i leverandørkjeden, skal det tas inn sosiale kontraktskrav med sikte på å forhindre slike brudd.
- Det skal stilles kvalifikasjonskrav til leverandøren som sikrer at leverandøren er i stand til å følge opp sosiale kontraktskrav i leverandørkjeden til risikoutsatte varekontrakter.

5.

Tilsvarende sosiale kontraktskrav som i punkt 4 skal stilles til leverandører i bygge- og anleggs- og tjenestekontrakter med verdi over kr 500 000, der det er risiko for brudd på grunnleggende menneskerettigheter eller ILOs kjernekonvensjoner i leverandørkjeden.

6.

I tjenestekontrakter på områder der kommunen ikke har vedtatt standardkontrakt, skal det stilles lærlingekrav etter samme mønster som lærlingekravene som stilles på områder der kommunen har vedtatt standardkontrakt.

7.

Leverandører som bedriver aktiviteter som kan knyttes til alvorlige brudd på grunnleggende menneskerettigheter eller ILOs kjernekonvensjoner, eller som benytter underleverandører som bedriver slike aktiviteter, skal avvises fra oppdrag for Oslo kommune.

Alvorlige brudd på etterlevelse av slike krav i kontraktsperioden skal medføre heving av kontrakten.

8.

Det kan maksimalt åpnes for ett ledd underleverandører i vertikal kjede ved oppfyllelse av bygge-, anleggs og tjenestekontrakter med Oslo kommune. Kommunens virksomheter kan gjøre unntak fra kravet i konkurransegrunnlaget av markedsmessige hensyn, og i kontraktsperioden i tilfeller der uforutsette eller spesielle omstendigheter gjør det nødvendig for å få gjennomført kontrakten – men ikke i større grad enn det som er strengt nødvendig.

9.

Alle bygge- og anleggsplasser der kommunens virksomheter er byggherre skal tydelig merkes med Oslos byvåpen og kommunenavn, slik at det tydelig fremgår for publikum at bygge- og anleggsarbeidene foregår i regi av Oslo kommune.

10.

Alle virksomheter som er en del av rettssubjektet Oslo kommune pålegges å bruke vedtatte standardkontrakter, med tilhørende kontraktsformularer/bilagsformular der slike er utarbeidet, når de foretar anskaffelser av varer, tjenester eller bygg og anlegg til en verdi over kr 500 000 på områder som omfattes av standardkontraktene.

11.

Det delegeres til den enkelte byråd å godkjenne avvik fra vedtatte standard kontraktsvilkår der underliggende virksomhet i konkrete tilfeller har dokumentert et særskilt behov for å fravike standard kontraktsvilkår. Unntaksbestemmelsen skal være en sikkerhetsventil for helt spesielle tilfeller.

12.

Byråden for finans gis fullmakt til å foreta de endringer av standard kontraktsvilkårene som anses nødvendig for å ivareta de til enhver tid gjeldende lover, forskrifter og overordnede kommunale vedtak, samt mindre endringer av ikke-prinsipiell karakter.

13.

Vedtakene i følgende saker oppheves:

Byrådssakene 1051/10, 1009/12 og 1093/12

Byrådets saker 3/2012, 4/2014, 6/2014 og 11/2015

Byrådsavdeling for finans, den

18 MAI 2017

Robert Steen

Byrådet tiltrådte innstillingen fra byråden for finans.

Byrådet, den

Raymond Johansen

Vedlegg tilgjengelige på Internett:

1. Standard kontraktsvilkår for varer
2. Kontraktsformular for varer
3. Standard kontraktsvilkår for håndverkertjenester
4. Kontraktsformular for håndverkertjenester
5. Kontraktsformular NS 8401 prosjekteringsoppdrag
6. Kontraktsformular NS 8402 rådgivningsoppdrag
7. Kontraktsformular NS 8403 byggelederoppdrag
8. Kontraktsformular NS 8405 bygg- og anleggsarbeider
9. Kontraktsformular NS 8406 bygg- og anleggsarbeider - forenklet
10. Kontraktsformular NS 8407 totalentreprise
11. Bilagsformular til SSA-avtalene
12. Seriøsitetsbestemmelser og sosiale kontraktsvilkår for risikoutsatte leveranser

Vedlegg ikke tilgjengelig på Internett: Ingen